

Original article

Uzaktan Eğitimin Değerlendirmeye Yansımaları: Çevrim İçi Sınavlar mı Sınıf İçi Sınavlar mı?

Distance Education's Impact on Assessment:
Online Exams or Classroom Exams?

Meltem Acar Güvendir ^{a,*} & Yeşim Özer Özkan ^b

^aDepartment of Educational Sciences, Faculty of Education, Trakya University, Edirne, Turkey

^bDepartment of Educational Sciences, Gaziantep Faculty of Education, Gaziantep University, Gaziantep, Turkey

Özet

Araştırmanın amacı öğretmen adaylarının çevrim içi sınavlarla sınıf içi uygulanan sınavları, geçerlik, güçlük, kaygı durumu, objektiflik, kullanılabilirlik, notların duyurulması ve verilen dönütler, sınıf ortamı ve sınav öncesi ders çalışma süresi açılarından karşılaştırmalı olarak değerlendirmelerini ortaya koyabilmektir. Çalışma grubunu Trakya Üniversitesi'nde, 2020-2021 güz döneminde sınıf öğretmenliği anabilim dalı dördüncü sınıfında öğrenim gören 8 öğretmen adayı oluşturmuştur. Öğretmen adaylarının 2'si erkek, 6'sı kadındır. Verilerin toplanması sürecinde sekiz görüşme sorusu odak grup görüşmesi tekniği ile çalışma grubuna yöneltilmiştir. Çalışmanın kavramsal yapısı ve analizine temel oluşturacak temalar önceden belirlendiği için, betimsel analiz yöntemi uygulanmıştır. Sonuç itibarıyla, öğretmen adaylarına göre çevrim içi sınavlar sınıf içi sınavlara göre zamandan ve mekândan bağımsız olarak yapılabildiği için daha kullanışlı olsa da kopya durumuna çok açık olması, tek tip soru türünün kullanılmasından ve bilene bilmeyen öğrencileri ayırt etme açısından geçerli bir sınav değildir. Ayrıca öğretmen adayları, çevrim içi sınavlarda yaşanabilecek olası teknik problemlerden (elektrik ve internet kesintisi) dolayı çok fazla kaygı yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Çevrim içi sınavları sınıf içi sınavlarla karşılaştırdıklarında, sınav öncesi sınıf içi sınavlara göre daha az ders çalıştıklarını belirtmişlerdir. Özetle, çevrim içi öğrenme ortamına ve bu doğrultuda çevrim içi sınav sistemine zorunlu ve beklenmedik bir durumda geçilen bu süreçte, yaşanan problemler, sınavın özellikle geçerlik, güvenilirlik ve kullanılabilirlik özelliklerine yöneliktir. Bu anlamda çevrim içi sınavlar her ne kadar kullanışlı gibi görünse de bu sınavların geçerlik ve güvenilirliği tartışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çevrim içi sınavlar, sınıf içi sınavlar, geçerlik, güvenilirlik, kullanılabilirlik.

Abstract

The purpose of this study is to compare online and classroom tests in terms of validity, difficulty, anxiety, objectivity, and usefulness, as well as the process of announcing grades and providing feedback, as well as the classroom setting and study time prior to the exam. The study group comprised of eight teacher candidates in their fourth year in the classroom teaching department at Trakya University during the fall semester of 2020-2021. Two of the teaching applicants are male, while the remaining six are female. Using the focus group interview methodology, eight interview questions were directed at the study group during the data gathering phase. Due to the fact that the study's conceptual structure and the themes that will form the basis of its analysis were established in advance, the descriptive analysis approach was used. As a result, while online exams, according to pre-service

* Corresponding author:

Meltem Acar Güvendir, Department of Educational Sciences, Faculty of Education, Trakya University, Edirne, Turkey.
Email: meltemacar@trakya.edu.tr

teachers, are more useful than in-class exams because they can be completed independently of time and place, they are not a valid means of distinguishing students who know from those who do not know due to the exam's use of a single type of question, which is highly susceptible to cheating. Additionally, pre-service instructors expressed high levels of anxiety about the possibility of technological difficulties (power and internet outages) during online assessments. When students compared online exams to in-class tests, they claimed that they studied less for the online examinations than they did for the classroom tests. In summary, the difficulties encountered throughout this procedure, in which the online learning environment and online exam system were forced into an unforeseen position, are mostly connected to the exam's validity, dependability, and usefulness. In this regard, though online exams appear to be beneficial, their validity and trustworthiness are contested.

Keywords: Online exam, classroom exam, validity, reliability, and usability.

Received: 11 June 2021 * **Accepted:** 22 June 2021 * **DOI:** <https://doi.org/10.29329/dmer.2021.285.2>

GİRİŞ

Bütün dünyada Kovid-19 sosyal, kültürel, ekonomik ve politik yaşamı derinden etkilemiş ve yeniden şekillendirmiştir. Salgının en çok etkilediği kurumların başında eğitim gelmektedir. Salgın önlemleri kapsamında, üniversitelerde 16 Mart 2020 tarihinden itibaren önce eğitime ara verilmiş, daha sonra uzaktan eğitim yoluyla eğitim öğretimin devam etmesi sağlanmıştır. Üniversitelerde bir gecede yüz yüze yürütülen eğitim, sanal ortama taşınmak zorunda kalınmıştır. Pandemiyle birlikte ani bir kararlar bir zorunluluk olarak uzaktan eğitime geçilmesi, sistem içindeki herkesin bu geçişe hazırlıksız yakalanmasına neden olmuştur. Hodges, Moore, Lockee, Trust, ve Bond (2020) bu durumu, “acil durum uzaktan öğretimi” olarak nitelendirmişler ve planlı yapılan çevrimiçi öğrenmelerden ayrı tutulması gerektiğini vurgulamışlardır. Bu tanımlamanın yapılma nedeni, çevrimiçi öğrenme ortamında planlanan eğitimler önceden planlanmış çevrimiçi değerlendirme yöntemleriyle en baştan uzak olacak şekilde tasarlanmıştır. Kovid-19 gibi bir kriz veya felakete yanıt olarak düzenlenen çevrimiçi öğrenme ortamları bunlardan çok farklıdır ve acil durum uzaktan öğretimi olarak planlanmaktadır. Bu durumun bir sonucu olarak eğitim öğretim içeriğinin çevrimiçi hazırlanmasından değerlendirme basamağına kadar her aşamanın uzaktan eğitimle planlanmasını gerekli kılmıştır. Teorik derslerin işlenmesiyle ilgili sorunların bir şekilde aşılması mümkün olsa da ölçme ve değerlendirmenin nasıl yapılacağı belirlenmesi çok kolay görünmemektedir (Sarı, 2020).

Yüz yüze eğitimde de uzaktan eğitimde de eğitim öğretimin niteliğinin tartışılmasından çok, değerlendirmenin dolayısıyla sınavların daha çok tartışıldığı söylenebilir. Sistemin tamamlayıcı bir halkası, bir alt ögesi, geliştirici bir geri bildirim mekanizması olan değerlendirmenin, Türkiye’de daha fazlasını ifade ettiği söylenebilir. Eğitim sisteminin bir alt ögesi olması gerekirken sınavlara yüklenen anlam dolayısıyla Türkiye’de değerlendirme, eğitim sistemini yönlendiren, sistemin üstünde, tamamlayıcı yerine belirleyici bir öge olarak görülmektedir (Özer Özkan ve Turan, 2021). Eğitimin dar

boğazı olarak nitelendirilen ölçme ve değerlendirme uzaktan eğitimle birlikte daha çok tartışılır hale gelmiştir. Ölçme ve değerlendirme faaliyetleri kapsamında uzaktan eğitimde öğrencileri izlemeye dönük yapılan anlık geri bildirimlerin nasıl verilebileceğinden, dönem sonunda öğrencilere değer biçme amacıyla yapılacak sınav veya ödevlerin nasıl olması gerektiği ve sınav güvenliğinin nasıl sağlanacağı üzerinde çok düşünülen konular olmuştur. Çünkü bir anlamda değerlendirme bilen bilmeyen öğrencilerin belirlenmesi, öğrenciye performansı hakkında somut bir geri bildirim verildiği aşama olması, üzerine yüklenen anlamı arttırmaktadır. Başarılı öğrencinin bir derse motive olduğu veya hayal kırıklığına uğradığı süreç, genelde değerlendirme basamağıdır. Öğrenci, yapılan değerlendirmenin adil, şeffaf, hesap verilebilir, güvenilir, geçerli ve kullanışlı olduğuna inanmıyorsa o derse olan motivasyonunu da kaybetmektedir. Bu nedenle eğitimin dar boğazı ölçme ve değerlendirme ve bunun belirlendiği araçlar olan sınavlar olarak görülmektedir.

Yüz yüze eğitimde sınavlar genellikle kâğıt kalem testi olarak uygulanmaktaydı. Uzaktan eğitimde ise çevrim içi sınav ya da ödev şeklinde gerçekleştirilmiştir. Çevrimiçi sınavlarda öğrenciler bir sistem üzerinden kendilerine yöneltilen soruları yanıtlamaktadırlar. Sistemsel bir önlem alınmadığında ya da canlı gözetmenler kullanılmadığında gözetimsiz gerçekleştirilmektedir. Gözetimsiz gerçekleştirilen sınavların güvenilirlik ve geçerliği, çokça tartışılan bir konu olmaktadır. Çünkü sınavların güvenilir ve geçerli olması yapılacak değerlendirmenin adilliyetinin belirleyicisi olacaktır. Dolayısıyla sınavların güvenilirlik ve geçerliğini tehlikeye atacak bazı durumlar (kopya, ipucu, sınava giren kişinin gerçek kişi olup olmadığının kontrol edilememesi vb.) çevrimiçi sınavlarla birlikte daha çok gündeme gelmiştir. Sınavların yüz yüze yapılamaması sınav güvenliğinin nasıl sağlanacağına ilişkin tartışmaları gündeme getirmiştir (Karahocagil, Çiçek ve Güneş, 2021). Üniversitelerin kullanmış oldukları bazı yazılımlar sınav güvenliğini arttırmaya yönelik bir takım önlemleri (ekran paylaşımını engelleme, soruların ardışık gelmesini sağlama, tek giriş hakkı tanıma vb.) içermektedir. Yazılımların sağladığı güvenlik önlemlerinin yanı sıra bazı üniversiteler sınavlarında gözetmen kullanarak sınavlarını gözetimli olarak gerçekleştirmiştir. Güvenli ve güvenilirliği yüksek bir sınav sunmak ve kopya çekme olgusunu azaltmak için önceden düzenlemelere ve iyi bir hazırlığa ihtiyacı vardır. Ayrıca sınavlarda kopya çekme oranlarını azaltabilecek yüksek maliyetli materyalin sürekli ve teknolojik olarak geliştirilmesi gerekmektedir (Al-Shalout, Rasmi, ve Hassan,2021). Bu materyallerin sağlanamamasından dolayı sınavların büyük çoğunluğu bu önlemler alınmadan gerçekleştirilmektedir.

Atılgan vd.'nin (2020) belirttiği gibi, öğrenciler uzaktan eğitimde yapılan ölçme ve değerlendirmelerde en çok sınav güvenliği, teknik aksaklıklar ve ortamla ilgili problemlerin olduğunu dile getirmişlerdir. Sınav güvenliğinin sağlanamamasının bir sonucu olarak öğrencilerin kopya çekme girişimleri uzaktan eğitimle birlikte oldukça artmıştır. Rossiter (2020), kopyanın üniversiteler için beklenmedik bir KOVID-19 yan etkisi haline geldiğini bir önceki öğretim yılına kıyasla akademik sahtekârlıkta yüzde 38'lik bir artışla, küresel olarak kopya davranışında bir artışın olduğunu

vurgulamıştır. Uzaktan eğitimle birlikte daha fazla eleştirilerin odağı olan sınavların tartışılması, bu sınavlardan elde edilecek verilerin sonuçlarının güvenilirliğinden geçerliğine kadar birçok temel özelliğin sorgulanmasını gündeme getirmiştir.

Bir ölçme aracında bulunması gereken üç temel psikometrik özellik olan güvenilirlik, geçerlik ve kullanılabilirlik bakımından çevrimiçi sınavları sınıf içi uygulanan sınavlarla karşılaştırmak bir gereklilik olarak görülmüştür. Buradan hareketle araştırmanın amacı, öğretmen adaylarının çevrim içi sınavlarla sınıf içi uygulanan sınavları, geçerlik, güçlük, kaygı durumu, objektiflik, kullanılabilirlik, notların duyurulması ve verilen dönütler, sınıf ortamı ve sınav öncesi ders çalışma süresi açılarından karşılaştırmalı olarak değerlendirmelerini ortaya koyabilmektir.

YÖNTEM

Çalışma grubu

Çalışma grubunu Trakya Üniversitesi'nde, 2020-2021 güz döneminde sınıf öğretmenliği anabilim dalı dördüncü sınıfında öğrenim gören 8 öğretmen adayı oluşturmuştur. Öğretmen adaylarının 2'si erkek, 6'sı kadındır. Çalışma için dördüncü sınıf öğrencilerinin seçilmesinin sebebi, bu öğrencilerin üç yıla yakın bir süre üniversitede sınıf içi sınavlara, bir yıla yakın bir süre de çevrim içi sınavlara katılmış olmalarıdır.

Veri Toplama Aracı

Verilerin elde edilmesinde, çevrim içi sınavlarla ilgili alanyazın taranmış ve çevrim içi sınavların farklı yönlerini ortaya koyabilmeyi amaçlayan on görüşme sorusu hazırlanmıştır. Bu taslak 10 görüşme sorusunun uygunluğu açısından Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği alanından bir öğretim üyesi ve Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme alanından iki öğretim üyesinin görüşü alınmıştır. Özellikle Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği alanındaki öğretim üyesi, çevrim içi sınavların tüm yönlerini ortaya koymada önemli dönütlerde bulunmuştur. Bunun yanı sıra Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme alanındaki öğretim üyelerinin ise bazı sorularda ifadelerin değiştirilmesi ya da eklenmesi ve bazı soruların çıkarılması gibi önerileri olmuştur. Yapılan öneriler doğrultusunda sorulara son şekli verilmiştir. Sonuç olarak sekiz görüşme sorusu odak grup görüşmesi için hazır hale getirilmiştir. Sorular aşağıda belirtildiği gibidir.

1. Çevrim içi sınavları, sınıf içi sınavlarla karşılaştırdığımızda geçerlik açısından nasıl değerlendirirsiniz?
2. Çevrim içi sınavları, sınıf içi sınavlarla karşılaştırdığımızda güçlük açısından nasıl değerlendirirsiniz?
3. Çevrim içi sınavları, sınıf içi sınavlarla karşılaştırdığımızda yaşadığımız kaygı açısından nasıl değerlendirirsiniz?

4. Çevrim içi sınavları, sınıf içi sınavlarla karşılaştırdığınızda objektiflik açısından nasıl değerlendirirsiniz?
5. Çevrim içi sınavları, sınıf içi sınavlarla karşılaştırdığınızda kullanılabilirlik açısından nasıl değerlendirirsiniz?
6. Çevrim içi sınavları, sınıf içi sınavlarla karşılaştırdığınızda notların duyurulması ve verilen dönütler açısından nasıl değerlendirirsiniz?
7. Çevrim içi sınavları, sınıf içi sınavlarla karşılaştırdığınızda sınav ortamı açısından nasıl değerlendirirsiniz?
8. Çevrim içi sınavları, sınıf içi sınavlarla karşılaştırdığınızda sınav öncesi ders çalışma süresi açısından nasıl değerlendirirsiniz?

Veri Toplama Süreci

Çalışmanın verileri odak grup görüşmesi ile toplanmıştır. Görüşmeler, 2020-2021 öğretim yılı güz döneminde pandemi süreci devam ettiğinden Microsoft Teams uygulaması üzerinden yapılmıştır. Sekiz öğrenci ile yapılan odak grup görüşmesi 57 dakika 25 saniye sürmüştür. Görüşme öncesi öğretmen adaylarına çalışma ile ilgili bilgi verilmiş ve rızaları doğrultusunda görüşme yapılmıştır. Görüşme Microsoft Teams Stream uygulamasına kaydedilmiş ve ardından bu uygulama üzerinden indirilen görüşme kaydının çözümlenmesi yapılarak, görüşme içeriği yazılı olarak elde edilmiştir.

Verilerin Çözümlemesi

Çalışmanın kavramsal yapısı ve analizine temel oluşturacak temalar önceden belirlendiği için, betimsel analiz yöntemi (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 223) uygulanmıştır. Öncelikle sekiz görüşme sorusu temel alınarak sekiz ayrı tema oluşturulmuştur. Bu temalar: geçerlik; güçlük derecesi; kaygı durumu; objektiflik; kullanılabilirlik; dönütlerin verilmesi; sınav ortamı; sınav öncesi çalışma süresi şeklindedir.

Verilerin iç geçerliğini arttırmak için görüşme kaydı iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı analiz edilmiştir. Yapılan analizler karşılaştırılarak ortak ya da farklı bir sonucun elde edilip edilmediği tartışılmış ve son bulgular ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca görüşme esnasında, çalışma grubunda yer alan sekiz kişinin her soruya mutlaka cevap vermesi sağlanmıştır. Açıklık gerektiren durumlarda görüşme sırasında gerekli açıklamalar yapılmıştır. Çalışmanın dış geçerliğini sağlamak için; çalışma grubu, veri toplama aracı ve aracın nasıl oluşturulduğu, veri toplama süreci, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması, bulguların nasıl düzenlendiği ayrıntılı bir biçimde tanımlanmıştır. Ayrıca görüşme yapılan öğretmen adaylarının içten ve samimi görüş bildirebilmeleri adına, araştırmacıların herhangi bir çevrim içi sınavına katılmamış olmalarına özen gösterilmiştir.

BULGULAR

Araştırma kapsamında belirlenen ana temalar olan; geçerlik; güçlük derecesi; kaygı durumu; objektiflik; kullanılabilirlik; dönütlerin verilmesi; sınav ortamı; sınav öncesi çalışma süresi ana temalarına ilişkin bulgular ayrı ayrı verilmiştir. Ayrıca bulguların verilmesinde öğretmen adaylarının isimlerinin baş harfleri kullanılmıştır.

Geçerlik ana teması altında çalışma grubuna yönetilen “Çevrim içi sınavları, sınıf içi sınavlarla karşılaştırdığınızda geçerlik açısından nasıl değerlendirirsiniz?” sorusuna verilen cevaplardan bazıları şu şekildedir;

H: Sıkıntılı. Çok fazla konu yığılıyor. Sınıf içinde süre konusunda uyarı oluyor, burada olmuyor. Se: H'ye katılıyorum. Yüz yüze eğitimde bu kadar konu birikmezdi. Çok fazla konu oluyor sınav öncesi, çalışmamız gereken çok konu oluyor. H'nin dediği gibi sınav süresini de tam kestiremiyoruz. Özetle olumlu düşünmüyorum.

S: Soru çeşitliliği yok. Hep çoktan seçmeli kullanılıyor. Bu yüzden çok iyi ölçme yapıldığını da düşünmüyorum. Açık uçlu olsa daha iyi olur. Kendimizi daha iyi anlatabiliriz. Bilenle bilmeyeni ayırt eden bir sınav değil. Ayrıca bazı hocalar az süre verdi, bu da bizi strese soktu.

A: Çevrim içi sınavları genel olarak doğru bulmuyorum. Hocayı göremek iyi değil. Kopya da çok oluyor. Hocaların bu sınavlardan çok verim aldığını düşünmüyorum, çünkü ben pek verim alamıyorum.

İ: Soru sayısı az olduğundan her bir konudan soru çıkması olası değil genel olarak çevrim içi sınavları olumsuz buluyorum. Sınıf içi sınavlar yapılmalı.

M: Bence de çevrim içi sınavlar sağlıklı değil. Konu çok fazla.

N: Genel olarak ben de sağlıklı bulmuyorum. Ayrıca etik de değil. Sınıf içi sınavlar şeklinde yapılıyorsa bu kadar yüksek puanlar alacağımı düşünmüyorum. Kopya çok oluyor. Dokümanlar önümüzde olunca takıldığımız sorulara bakıyoruz. Gruplaşmalar oluyor. Çalışanla çalışmayanı ayırt eden bir sınav değil.

Me: Ben de N'ye katılıyorum etik değil. Önümüzde notlar var sonuçta. Bu yüzden çalışma gereği de duymuyoruz.

Öğretmen adayları özellikle kopya olaylarının çok olmasından dolayı çevrim içi sınavların genel olarak bilenle bilmeyen öğrencileri ayırt etmede başarılı olmadığını, sürenin az olmasından dolayı kaygı yaşadıklarını, her konudan sorunun yer almamasından dolayı sınıf içi sınavların daha geçerli olduğunu düşünmektedirler.

Güçlük derecesi teması altında çalışma grubuna yönetilen “Çevrim içi sınavları, sınıf içi sınavlarla karşılaştırdığınızda güçlük açısından nasıl değerlendirirsiniz?” sorusuna verilen cevaplardan bazıları şu şekildedir;

Se: Yardımlaşma olduğu için çevrim içi sınavlar kolay olabiliyor. Konuyu öğrenmek veya adapte olma açısından örgün daha kolay. Ama adapte olmada sıkıntı yaşandığı için ve zaman kaybı açısından da çevrim içi daha zor olabiliyor.

M: Ben birinin diğerinden zor olduğunu düşünmüyorum. Çevrim içi sınavlar genelde daha basitti. Sınıf içi sınav şeklinde de olsaydı farklı bir şey olmazdı.

İ: Sınıf içi sınavlar daha zor.

H: Evet. Ayrıca hocalar -öğrenciler zaten uzakta, o yüzden daha kolay sorular soralım- diye düşünüyorlar. Sınıf içi sınavlarda bazen bazı soruların Türkçesini anlamakta zorlanıyordum, çevrim içi sınavlarda öyle bir şey yaşamadım.

A: Katılıyorum. Sınıf içi sınavlar daha zordu. Soru çeşitliliği olmadığı için ve elimizde kaynaklar olduğundan her şey daha kolay.

S: Evet, sınıf içi sınavlarda çok çeşit soru oluyor, hepsine çalışıyoruz. Çevrim içinde tek çeşit olduğu için kesinlikle daha kolay, puanlarımız tavan yaptı.

Me: Soru türüne göre ders çalışmıyoruz ki, bence hocalar yine aynı şekilde sordu. Bana kalırsa ikisi de aynı güçlükte.

N: Sınıf içi sınavlar daha zordu. Ama bana kalırsa, biz zaten dördüncü sınıf öğrencisi olduğumuz için hocalar normale göre daha fazla puan vereceklerdi.

Öğretmen adayları çevrim içi sınavların, sınav anında yardım alabilmelerinden dolayı sınıf içi sınavlara göre daha kolay olduğunu düşünmektedirler. Ayrıca çevrim içi sınavlarda soru türüne göre çeşitliliğin olmaması, sınıf içi sınavlarda ise öğretmenlerin farklı soru türlerine sınavlarında yer vermeleri, sınıf içi sınavları onlar için daha zor kılmıştır.

Kaygı durumu teması altında çalışma grubuna yönetilen “Çevrim içi sınavları, sınıf içi sınavlarla karşılaştırdığınızda yaşadığınız kaygı açısından nasıl değerlendirirsiniz?” sorusuna verilen cevaplardan bazıları şu şekildedir;

Me: Çevrim içi sınavlarda daha çok kaygı duydum. Sınavlardan önce -elektrik kesilmesine karşın dikkat edin sorumluluk sizin- gibi açıklamalar beni kaygılandırdı. Elektrik kesilirse bunu nasıl kanıtlayacağım, bununla uğraşmam gerekecek. Ama sınıf içi sınavlarda böyle bir durum yok.

N: Çevrim içi sınavlarda bir sürü problem olabilir. Elektrik, internet kesintisi gibi bir sürü problem. Bunlar bizi endişelendiriyor.

A: Ben mesela internetin sıkıntılı olduğu bir yerde yaşıyorum. Bu yüzden bu kaygım ekstra daha fazla. Bir sınavda iki kere sistem beni attı, tekrar sınava girmek zorunda kaldım, bu esnada süreyi de bilmediğimden erken yolladım. Endişe verici.

M: Sınavın süresini de kestiremediğimizden çevrim içi sınavlar daha kaygılı.

İ: Ben de katılıyorum. Sınavda hem telefon hem bilgisayar açık giriyorum. Bir şey olursa diğeriyle devam ederim diye. Annemle babama bir hafta boyunca beni aramayın diyorum. Sınav, beni çok

kaygılandırır zaten daha da kaygım artıyor. Elektrik veya internet kesintisi olabilir diye odaklanmam çok zor oldu sınava.

H: Ben de katılıyorum. Bir de ben saat farkından dolayı sıkıntı yaşadım. Yunanistan saatine göre mi, yoksa Türkiye saatine göre mi girmeliyim diye.

Se: Kesinlikle katılıyorum, çevrim içi sınavlar daha kaygı verici. Sınıf içi sınavlarda sadece sınavım nasıl geçer diye düşünürken, burada bir sürü problemi düşünmek zorunda kalıyoruz.

S: Bir de sınıf içi sınavlarda arkadaşlarımızla birlikte sınava girdiğimiz için sona kalsak da hocalar birkaç dakika zaman tanıyor ama burada sınav süresi bitmeden yolluyoruz bir sıkıntı çıkmasın diye.

Öğretmen adayları çevrim içi sınavların sınıf içi sınavlara göre, sınav anında yaşanabilecek elektrik veya internet kesintisi gibi kendi dışlarında olabilecek bazı problemlerden dolayı daha kaygı verici olduğunu düşünmektedirler.

Objektiflik teması altında çalışma grubuna yöneltilen “Çevrim içi sınavları, sınıf içi sınavlarla karşılaştırdığınızda objektiflik açısından nasıl değerlendirirsiniz?” sorusuna verilen cevaplardan bazıları şu şekildedir;

Su: Objektif olduğunu düşünüyorum. Ne beklediysen onu aldım.

Se: Evet çoktan seçmeli olduğu için objektif.

H: Ben katılmıyorum objektif değil bence. Hocalar sınav sonrası cevapları verdi. Ama hesapladığım puanı almadım.

A: Evet bazı notlarıma bakınca ben de bazı sınavlar için objektif olduğunu düşünüyorum.

M: Ben de anlamadım. Bazılarında hocanın cevaplarına göre hesapladığım puanı almadım. Bazılarında da çelişkili sorular vardı. Hocanın cevabı başka oluyordu kaynaklara göre mesela. Bu durum da puanlarımıza yansdı.

Me: Ben emin değilim. Bir sınavda hoca birden çok seçeneği kabul edeceğini söylemişti, ama kabul etseydi daha yüksek alırdım.

İ: Bazı hocalar ödev şeklinde verdi sınavı, bu durumda objektif değil.

N: Evet bence de.

Öğretmen adayları, çevrim içi sınavların tamamıyla objektif olduğu görüşünde hemfikir değillerdir. Bazı sınavlarda öğretim elemanlarının sınavın cevap anahtarını paylaştığında, buna yönelik puanlarını hesaplamalarına rağmen, farklı puanlar aldıklarını belirtmişlerdir.

Kullanışlılık teması altında çalışma grubuna yönetilen “Çevrim içi sınavları, sınıf içi sınavlarla karşılaştırdığınızda kullanışlılık açısından nasıl değerlendirirsiniz? sorusuna verilen cevaplardan bazıları şu şekildedir;

İ: Çok ekonomik. Bir sayfaya gir tıkla. Zaman açısından da sınıf içi sınavlara göre kullanışlı.

Se: İ'ye katılıyorum. Sınıf içi sınavlarda illa ki okula gitmemiz gerekiyor.

N: Evet katılıyorum. Özellikle benim için kullanışlılık açısından çevrim içi sınavlar çok iyi. Çalıştığım için zaman ve mekân önemli değil. Bu olumlu bir yanı.

Me: Kullanışlı evet. Her şeyden tasarruf ediyorsunuz.

M: KPSS de olduğu için bize zaman kazandırıyor.

A: Evet doğru.

S: Okul için de kullanışlı aslında. Kâğıt ve fotokopi tasarrufu. Not çıkarma açısından da sınıf içi sınavlara göre daha az not çıkardığımız için daha kullanışlı.

H: Evet kullanışlı. Olduğumuz yerden sınava girebildiğimiz için kısa sürüyor.

Öğretmen adayları çevrim içi sınavların zamandan ve mekândan bağımsız olmasından, kâğıt ve fotokopi gerektirmediğinden ve kısa sürmesinden dolayı sınıf içi sınavlara göre daha kullanışlı olduğunu belirtmişlerdir.

Dönütlerin verilmesi teması altında çalışma grubuna yöneltilen “Çevrim içi sınavları sınıf içi sınavlarla karşılaştırdığınızda notların duyurulması ve verilen dönütler açısından nasıl değerlendirirsiniz?” sorusuna verilen cevaplardan bazıları şu şekildedir;

M: Sınıf içi sınavlara göre daha çabuk öğrendik notlarımızı daha iyi.

Me: Ben öyle düşünmüyorum. Hemen dönüt verilmedi ki. Tek bir sınavda öyle oldu ama sınıf içi sınavlarla aynı diyebilirim.

İ: Me'ye katılıyorum. Hocalar çok geç girdi notları sisteme. Sistem direk sonuçları veriyor ama onlar abs sistemine geç girdi.

Se: Çevrim içinde sorular aklımızda daha çok kaldığı için sınıf içi sınavlara göre soruların cevaplarını almak daha hızlı ve faydalı. Notlar da daha erken açıklandı.

A: Bence ikisi de aynı sürede açıklandı. Çevrim içinde daha erken açıklanabilirdi ama geç açıklandı.

N: Bence de sonuçlara ulaşma açısından aynı ikisi de.

S: Çevrim içinde soruların hepsi çoktan seçmeli olduğu için hemen açıklanır diye düşünmüştüm ama geç açıklandı.

H: Evet notların açıklanması geç oldu.

Öğretmen adayları, çevrim içi sınavlarda değerlendirmenin sistem tarafından hızlı bir şekilde yapılmasından dolayı, sınav sonrası notlarının hemen açıklanmasını beklerken, sınıf içi sınavlardan farklı bir sürede açıklanmadığını, beklediklerinden daha geç sürede açıklandığını belirtmişlerdir. Bu süreçte öğretim elemanlarının üniversite sistemine notları geç girdiklerini düşünmektedirler.

Sınav ortamı teması altında çalışma grubuna yönetilen “Çevrim içi sınavları, sınıf içi sınavlarla karşılaştırdığınızda sınav ortamı açısından nasıl değerlendirirsiniz?” sorusuna verilen cevaplardan bazıları şu şekildedir;

N: Öncelikle ahlaki ilkelerinizi rafa kaldırılıyorsunuz. Çünkü onlar sınav ortamında çok işinize yaramayacak. Her ne kadar dürüst olacağım deseniz de bu mümkün değil. Önümüzde dokümanlar var, o yüzden sorunun cevabını bilmediğinizde bakılıyorsunuz ister istemez. Etik bulmuyorum ama sistem sizi ona mahkûm ediyorsa yapıyorsunuz.

Me: N'ye katılıyorum.

M: Katılıyorum. Sınıf içi sınavlara göre çevresel koşullar açısından daha rahatız ama uygun değil.

H: Evet rahatız. Zorlanınca notlara bakılıyoruz.

S: Evet rahatız. Sınıf içi sınavlarda hoca başında, sınıf ortamındasın. Bunda eğer evdekiler ses yapmıyorsa, her şey çok rahat. Kendi kendime ders çalışıyormuş gibi hissettim.

A: Evet rahatız. Gözetmen yok, istediğimizde açıp bakılıyoruz.

İ: Evet rahatız. Sınıf içi sınavlarda sınıf içinde en ufak bir sestem etkileniyoruz. Gözetmenler dolaşınca rahatsız oluyoruz.

Se: Aslında kâğıtları açıp bakmayı rahatlık olarak adlandırmak, açıkçası beni rahatsız ediyor. Sınıf içi sınavlarda da kopya çekemeyen biriyim. Çevrim içi sınavlarda da yapmamaya çok direndim ama sonunda... Bu doğru bir durum olmadığı için bunu rahatlık olarak adlandırmak istemiyorum. Vicdanen rahat değilim. Bir de sınıf içi sınavlarda herkesle birlikte sınava girmek, beni daha fazla motive ediyordu. Çevrim içi sınavlarda ekrandan açıp bakmak bana öylesine bir şey yapıyormuşum hissi veriyor. Ev ortamında da müsait değilim. Yaşlımız var, çok ses yapıyor. O yüzden, sınıf içi sınavlar benim için daha rahat.

Öğretmen adayları çevrim içi sınavların ortamını, cevabını bilemedikleri bir soruda ders notlarına ya da kaynaklarına kolaylıkla bakabilmelerinden, sınıf ortamındaki dikkatlerini dağıtan durumların (gözetmen, gürültü gibi) olmamasından dolayı sınıf içi sınavlara göre daha rahat bulmuşlardır. Sadece bir kişi sınav anında ellerindeki kaynaklara bakabilmeyi rahatlık olarak adlandırmak istememiş ve bu durumdan vicdanen rahatsız olduğunu belirtmiştir.

Sınav öncesi çalışma süresi teması altında çalışma grubuna yönetilen “Çevrim içi sınavları, sınıf içi sınavlarla karşılaştığımızda sınav öncesi ders çalışma süresi açısından nasıl değerlendirirsiniz?” sorusuna verilen cevaplardan bazıları şu şekildedir;

Me: Dersten derse değişiyor. Ama sınıf içi sınavlar şeklinde olsaydı hepsine çalışırdım. Şimdi en fazla 1,5 saat çalışmışımdır.

A: Me ile aynı görüşteyim. Bazı derslere nasılsa kaynaklar önümde olacak diye hiç çalışmadım. Ama sınıf içi sınavlarda 1-2 hafta öncesinden başlıyoruz çalışmaya.

H: A'ya katılıyorum.

N: Evet ben de çok çalışmadım. Nasılsa benim bilmediğimi arkadaşım biliyordur diye düşündüm.

M: Benim için değişmedi. Sınıf içi sınavlarda da son akşam çalışırdım.

Se: Evet M'ye katılıyorum. Hiçbir zaman sınavdan 2-3 hafta önce ders çalışmaya başlayan bir öğrenci olmadım. Bu durum çevrim içi sınavlarda da değişmedi.

İ: Ben de M ve Se'ye katılıyorum ama biraz daha farklı olarak. Ben sınıf içi sınavlarda 2-3 hafta öncesinde başladım çalışmaya; notlarımı çıkarır, sınavın olduğu gün de notları tekrar ederdim. Çevrim içi sınavlarda da aynısını yaptım. Çünkü en önce kendi bilgime güvenirim.

S: Sınıf içi sınavlarda çok not çıkarıyordum. Burada hiç olmadı. Slaytları okuyup kısa kısa not aldım. Çevrim içi sınavlarda çok yorulmadım.

Öğretmen adayları genel olarak sınav öncesinde ders çalışmaya ayırdıkları zaman açısından çevrim içi sınavlar için daha az sürede ders çalıştıklarını belirtmişlerdir. Birkaç öğrenci ise hem sınıf içi sınavlar hem de çevrim içi sınavlar için sınav öncesi ders çalışmaya ayırdıkları sürenin benzer olduğunu belirtmiştir.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Öğretmen adaylarının görüşlerine göre, sınıf içi sınavlar, çevrimiçi sınavlara göre daha geçerlidir. Bu görüşlerine gerekçe olarak çevrimiçi sınavlarda kopya olaylarının çok yaşanmasını, sınav süresi ve buna bağlı olarak artan kaygılarını belirtmişlerdir. Burada öne çıkan ilk konu akademik sahtekârlık olarak nitelendirilebilen kopya çekme olaylarının artışıdır. Uzaktan eğitimde yapılan ölçme ve değerlendirme çalışmalarında eğer sistemsiz ya da kurumsal bir önlem alınmamışsa sınavlar genellikle gözetimsiz olarak gerçekleştirilmektedir. Sınavların gözetimsiz ve önlemsiz yapılması sınavlarda kopya çekme olaylarının artmasına neden olmuştur. Uluslararası Akademik Dürüstlük Merkezi'nin [ICAI] (2020) yapmış olduğu araştırmada lisans öğrencilerinin %32'si sınavlarda kopya çektiklerini; öğrencilerin %60'ından fazlasının bir şekilde kopya çekmeyi özgürce kabul ettiğini göstermiştir. King ve Case (2014) öğrencilerin %74'ünün (yaklaşık 4'te 3'ü) çevrimiçi bir sınavda kopya çekmenin ya çok kolay ya da biraz kolay olduğuna inandıklarını ortaya koymuştur. Öğrencilere çevrimiçi ve yüz yüze sınıflarda akademik olarak dürüst olmayan davranışlarda bulunma olasılıklarının sorulduğu araştırmada sonuçlar çevrimiçi kurslarda (%42) yüz yüze kurslara (%10) göre neredeyse dört kat daha fazla kopya çekme olasılığının olduğunu göstermiştir (Watson ve Sottile 2010). Benzer şekilde Ebaid (2021) çalışmasında çevrimiçi sınavların öğrencilere yüz yüze yapılan sınavlara kıyasla kopya çekme konusunda daha fazla şans verdiğini ortaya koymuştur.

Sınıf içi sınavlara kıyasla çevrimiçi sınavlarda sürenin yeterli olmaması öğrencilerin kaygılarını arttıran olumsuz bir durum olarak görülmüştür. Özellikle yorum gerektiren ve üzerine düşünülmesi gereken sorularda sürenin yeteri kadar verilmemesi öğrencilerde paniğe neden olmaktadır. Almosa'nın (2021) yapmış olduğu araştırmada da sınav süresinin yetersizliği ve buna bağlı olarak ortaya çıkan yüksek kaygı, öğrencilerin en çok eleştirdikleri sorun olmuştur. Süreyle bağlantılı olan bir başka sorun ise sınav anında yaşanan teknik sorunlardır. Öğrencilerin aynı anda sisteme girmesi, sistemden kaynaklı olarak sınavdan kopmalara neden olmakta ve bu durum, öğrencilerin sınavdan çok başka sorunlarla

uğraşmalarına neden olmaktadır. Alanyazında Suudi Arabistan'daki üniversite öğrencilerinin COVID-19 pandemisinde çevrimiçi öğrenme ve değerlendirmeye yönelik “tweetlerinde” olumsuz “hashtagli tweetlerin” % 70’i teknik sorunlarla ilgili olmuştur. Uzaktan eğitimde yaşanan bağlantı ve teknolojik altyapıyla ilgili sorunlar birçok araştırmanın (Almossa, 2021; Dolmacı ve Dolmacı, 2020; İmamoğlu ve İmamoğlu,2020; Keskin ve Özer, 2020) bulgusunda göze çarpmaktadır.

Sınav zorluğu açısından çevrimiçi sınavlar, sınıf içi sınavlardan daha kolay görülmüştür. Bunun gerekçesi olarak sınav anında kitaplara bakabilmelerini, soru çeşitliliğinin olmamasını ve yardım alabilmelerini göstermişlerdir. Khan ve Balasubramanian (2012) öğrencilerin teknoloji ile birlikte elektronik kaynaklara hızlı ulaşabilmelerinin, çevrimiçi ortamlarda kopya çekmeye ilişkin tutumlarını olumlu yönde arttırdığını vurgulamaktadır. Bu araştırmacılar, öğrencilerin %37.5’inin (sınavlar sırasında arkadaşlar arasında) sınıf içi kopya çekmeyi kabul ettiğini, %78’inin ise teknoloji veya e-kopyalamayı kullanarak kopya çekmeyi kabul ettiğini ortaya koymuşlardır.

Sonuç itibariyle, çevrim içi öğrenme ortamına ve bu doğrultuda çevrim içi sınav sistemine zorunlu ve beklenmedik bir durumda geçilen bu süreçte, yaşanan problemlerin en önemlisi sınav güvenliğidir. Çevrim içi sınavlar her ne kadar zamandan ve mekândan bağımsız olarak yapılabilse de, bu sınavların geçerlik ve güvenilirliği tartışılmaktadır. Öğrencilerin öğrenim gördükleri alandan mezun olduklarında elde ettikleri not ortalamaları onların bu alanda ne kadar okuryazar olduklarının da bir göstergesidir. Bu durumda elde etmiş oldukları bu notların ölçülmesi sürecinde kullanılan ölçme araçlarından, sınavın yapılma şekline kadar her bir aşama büyük bir öneme sahiptir. Sınav sonuçlarının geçerli ve güvenilir olması aslında o öğrencilerin alanları ile ilgili ne kadar donanımlı olduklarına işaret etmektedir. Tabii ki bir sınavın geçerli ve güvenilir olması için tek çözüm, mutlaka sınıf içi ortamda yapılması değildir. Sınıf içi sınavlarda da sınavın hazırlanmasından uygulanmasına kadar hataya sebebiyet verebilecek tüm durumların önüne geçilmesi gerekir. Özetle, sınavlar çevrim içi veya sınıf içi ortamda hatalardan arınık bir şekilde yapılabildiği takdirde, elde edilen sonuçların bir anlam teşkil ettiği söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Almossa, S.Y.(2021) University students’ perspectives toward learning and assessment during COVID-19. *Education and Information Technology*. 1-19, 10.1007/s10639-021-10554-8.
- Al-Shalout, M. I., Rasmi, M., & Hassan, M. A. (2021). Evaluation of E-exam during Covid-19. *Psychology and Education Journal*, 58(1), 4604-4612.
- Atılgan, vd. (2021). Tıp fakültesi öğrencilerinin gözünden acil uzaktan öğretim sürecinin değerlendirilmesi. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 29(6), 396-406. 10.17942/sted.837551.
- Daniels, L.M., Goegan, L.D. & Parker, P.C. (2021).The impact of COVID-19 triggered changes to instruction and assessment on university students’ self-reported motivation, engagement and perceptions. *Soc Psychol Educ* 24, 299–318. <https://doi.org/10.1007/s11218-021-09612-3>

- Dolmacı, M. ve Dolmacı, A. (2020). Eş zamanlı uzaktan eğitimle yabancı dil öğretiminde öğretim elemanlarının görüşleri: Bir Covid 19 Örneği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 18(2), 202-228.
- Ebaid, I. E. S. (2021). Cheating among Accounting Students in Online Exams during Covid-19 Pandemic: Exploratory Evidence from Saudi Arabia. *Asian Journal of Economics, Finance and Management*, 9-19.
- Hodges, C., Moore, S., Lockee, B., Trust, T., & Bond, A. (2020). The difference between emergency remote teaching and online learning. *Educause Review*, 27, 1-12. <https://medicine.hofstra.edu/pdf/faculty/facdev/facdev-article.pdf>
- İmamoğlu, H. V., ve İmamoğlu, F. S. (2020). Coronavirüs Salgını ve Uzaktan Eğitim Süreci Hakkında Öğretmen Görüşleri: Şehit Bülent Yalçın Spor Lisesi ve Şehit Ertan Yılmaz Güzel Sanatlar Lisesi (Sinop) Örneği. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 10(4), 742-761.
- Karahocagil MK, Çiçek M, Güneş A. (2021). Küresel salgının tıp eğitimi üzerine etkileri ve uzaktan eğitim tecrübesi. *Tıp Eğitimi Dünyası*, 20(60-1), 87-90.
- Keskin, M., ve Özer, D. (2020). COVID-19 sürecinde öğrencilerin web tabanlı uzaktan eğitime yönelik geri bildirimlerinin değerlendirilmesi. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2), 59-67.
- Khan, Z. R., & Balasubramanian, S. (2012). Students go click, flick and cheat... e-cheating, technologies and more. *Journal of Academic and Business Ethics*, 6, 1-26.
- King, D. L., & Case, C. J. (2014). E-cheating: incidence and trends among college students. *Issues in Information Systems*, 15(1), 20-27.
- Özer-Özkan, Y. ve Turan, S. (2021). Düşündürdükleri ve ötesiyle yüksek riskli sınav gerçeği. Alanyazın-CRES Journal 2(2), 59-63. <http://dx.doi.org/10.22596/cresjournal.0201.59.63>
- Rositer, S. (2020). Cheating becoming an unexpected COVID-19 side effect for universities. <https://www.cbc.ca/news/canada/edmonton/cheating-becoming-an-unexpected-covid-19-side-effect-for-universities-1.5620442>
- Sarı, H. İ. (2020). Evde kal döneminde uzaktan eğitim: Ölçme ve değerlendirmeyi neden karantinaya almamalıyız? *Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi*, 3(1), 121-128.
- Uluslararası Akademik Dürüstlük Merkezi'nin [ICAI] (2020) <https://academicintegrity.org/resources/facts-and-statistics>. Erişim tarihi: 01.06.2021.
- Watson, G., & Sottile, J. (2010). Cheating in the digital age: Do students cheat more in online courses? *Online Journal of Distance Learning Administration*, 13(1). n. pag. Web. <http://www.westga.edu/~distance/ojdla/spring131/watson131.html>.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri Güncelleştirilmiş Geliştirilmiş 5. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.